ЗАТВЕРДЖУЮ
Фізична особа підприємець
_____ Володимир Мамченко
21.07.2025 р.

ТИПОВА ПРОГРАМА
підвищення кваліфікації педагогічних працівників «Проєктні технології та дизайн у трудовій освіті»

Розробник(и): ФОП Мамченко Володимир Павлович, ЄДРПОУ 3172409858

Рецензент(и): Фізична особа підприємець В. П. Мамченко

Термін дії програми: з 2025 до 2030 року

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність типової програми – Сучасне трудове навчання трансформується у технологічну освіту, де акцент робиться на дизайні, винахідництві та впровадженні інноваційних матеріалів.

Цільова група: Вчителі технологій (трудового навчання), керівники технічних гуртків.

Обсяг (тривалість): Загальний обсяг підвищення кваліфікації за цією програмою в межах одного освітнього циклу становить від 2 до 30 годин (0,06–1 кредит ЄКТС) та визначається індивідуально залежно від кількості обраних слухачем освітніх компонентів (тем). Слухач може проходити програму повторно, обираючи нові теми. У кожному випадку у сертифікаті зазначається фактично пройдений обсяг годин та тематика навчання.

Особливості реалізації програми – Програма має модульну структуру та реалізується у вигляді окремих освітніх циклів. У межах одного освітнього циклу слухач обирає одну або кілька тем відповідно до власних освітніх потреб. Кожна тема є логічно завершеним освітнім компонентом та може реалізовуватися автономно. Підсумковий обсяг підвищення кваліфікації в межах одного циклу формується шляхом накопичення обраних тем і становить від 2 до 30 годин. Слухач може проходити програму повторно, обираючи нові теми. За результатами кожного освітнього циклу видається окремий документ про підвищення кваліфікації із зазначенням фактично пройдених годин та тематики навчання.

Форма (форми) підвищення кваліфікації: дистанційна

Мета підвищення кваліфікації – Вдосконалення професійних навичок педагогів щодо розвитку технологічної грамотності учнів.

Завдання підвищення кваліфікації:

- Вивчення сучасних напрямів дизайну та технологій
- Методика організації проєктної діяльності в майстернях
- Використання цифрових інструментів для моделювання виробів

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

- технологічна компетентність
- проєктно-дизайнерська грамотність
- креативність
- підприємливість

Очікувані результати підвищення кваліфікації: Вчителі навчяться навчати учнів створювати корисні та естетичні вироби, розвиваючи їхню творчу уяву та практичні навички.

Оцінювання результатів підвищення кваліфікації – Оцінювання здійснюється на основі виконання рекомендованих практичних та самостійних завдань, участі в проєктній діяльності, тестування або підсумкової роботи відповідно до програми.

Документ про підсумки підвищення кваліфікації – Сертифікат або свідоцтво про підвищення кваліфікації встановленого зразка із зазначенням теми, обсягу годин та кредитів ЄКТС відповідно до вимог законодавства

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Навчально-тематичний план відображає перелік можливих курсів (тем), що реалізуються в межах програми. Проходження всіх тем, наведених у плані, не є обов’язковим. Кожна тема є окремим освітнім компонентом і може реалізовуватися автономно.

№	Назва теми	Лекції, год	Самостійна робота, год (мін.-макс.)	Усього, год (мін.-макс.)
1	Онлайн-ресурси для реалізації формувального оцінювання	1	1–29	2–30
2	Створення якісної презентації та розробка власного шаблону	1	1–29	2–30
3	Мнемотехніка - технологія ефективного запам’ятовування інформації	1	1–29	2–30
4	Практика з Zoom/Skype GoogleClass	1	1–29	2–30
5	Інтерактивні сервіси миттєвого опитування: анкетування, тести, квести	1	1–29	2–30
6	Онлайн інструменти Canva, Prezi, LearningApps, Kahoot, Mural, Padlet, Quizizz, Gamilab для організації дистанційного навчання.	1	1–29	2–30
7	Padlet та його застосування у дистанційному навчанні	1	1–29	2–30
8	Навички ефективного конспектування. Робочий зошит.	1	1–29	2–30
9	Нейробіка та практики ефективного запам‘ятовування.	1	1–29	2–30
10	Цифрові інструменти Google для освіти	1	1–29	2–30
11	Диференційований підхід у навчанні. Вибір дидактичного матеріалу.	1	1–29	2–30
12	Хмарні технології в освіті: анкетування, тести та квести	1	1–29	2–30
13	Інтернет-ресурси для проведення уроку: Canva, Word Art.	1	1–29	2–30
14	Інструменти для сторітелінгу. Навчання спеціальним програмам для сторітелінгу: Easy Sketch Pro та Sparkol VideoScribe	1	1–29	2–30
15	Google forms: анкетування та створення тестів .	1	1–29	2–30
16	Перевернуте навчання з Edpuzzle.	1	1–29	2–30
17	Можливості LearningApps і принцип роботи	1	1–29	2–30
18	Інтерактивні заняття та перевірка знань. Онлайн-тестування.	1	1–29	2–30

№	Назва теми	Лекції, год	Самостійна робота, год (мін.-макс.)	Усього, год (мін.-макс.)
19	Інтерактивні інструменти на уроках. Створення цікавих презентацій.	1	1–29	2–30
20	Інструментарії викладання предмету за допомогою платформи Classtime.	1	1–29	2–30
21	Проблеми виправлення учнівських помилок. Нові підходи	1	1–29	2–30
22	Інструменти викладання 2025-2026. Зворотний дизайн.	1	1–29	2–30
23	Методики розвитку пам’яті в учнів на уроках.	1	1–29	2–30
24	Використання онлайн дошок для спільної роботи на уроці. Приклади завдань.	1	1–29	2–30
25	Microsoft Word та Excel. Засоби для ефективного контролю знань та співпраці в освітньому середовищі.	1	1–29	2–30
26	Зростання цікавості учнів до навчання через застосування ігрових методик на уроках.	1	1–29	2–30
27	Онлайн сервіси та додатки для дистанційного навчання.	1	1–29	2–30
28	Ігрові засоби ІКТ під час практичних занять. Нестандартні уроки.	1	1–29	2–30
29	Реалізація формувального оцінювання через онлайн-інструменти.	1	1–29	2–30
30	Технології. НУШ 5 клас. Підвищення кваліфікації	1	1–29	2–30
31	Сучасні та ефективні методики навчання. Практичні поради вчителям трудового навчання та технологій у 5 класі НУШ.	1	1–29	2–30
32	Дистанційне навчання. Додатки для планування, контролю та проведення уроків.	1	1–29	2–30
33	Формування Національно-патріотичних компетентностей на уроках трудового навчання в НУШ через впровадження інноваційних методів проєктної діяльності.	1	1–29	2–30
34	Робота з сучасними онлайн інструментами. Mentimeter для навчання та інтерактиву.	1	1–29	2–30
35	Технологічне забезпечення освітнього напрямку STEM: досвід впровадження та використання.	1	1–29	2–30
36	Розширення знань учнів за допомогою візуальної інформації.	1	1–29	2–30
37	Залучення учнів через візуалізацію: інноваційні методи навчання.	1	1–29	2–30
38	Оволодіння пам’яттю: вивчення процесів пам’яті та методів покращення запам’ятовування.	1	1–29	2–30
39	Розширення можливостей викладачів: використання додатків Google для безперебійного освітнього процесу.	1	1–29	2–30
40	Інтерактивний робочий аркуш як засіб продуктивного уроку трудового навчання.	1	1–29	2–30

№	Назва теми	Лекції, год	Самостійна робота, год (мін.-макс.)	Усього, год (мін.-макс.)
41	Інтерактивний робочий аркуш як засіб продуктивного уроку трудового навчання. 6 клас НУШ	1	1–29	2–30
42	Формування графічних умінь у проєктно-технологічній діяльності здобувачів освіти.	1	1–29	2–30
43	Напрямок проєктування ’Кулінарія’: реалізація інтегрованого підходу. Трудове навчання.	1	1–29	2–30
44	Напрямок проєктування ’Кулінарія’: реалізація інтегрованого підходу. Технології.	1	1–29	2–30
45	Ознайомлення з технологічними процесами виготовлення черпального паперу	1	1–29	2–30
46	Розширення кругозору учнів через практичне освоєння традиційних технологій виготовлення паперу	1	1–29	2–30
47	Еко-тренди в НУШ: апсайклінг як інструмент розвитку креативності та екологічної свідомості	1	1–29	2–30
48	Еко-урок технологій 5–9 класів: креативність, дизайн і сталий розвиток без зайвих витрат.	1	1–29	2–30
49	Проєктне навчання в 9 класі: соціальне підприємництво на уроках технологій	1	1–29	2–30
50	Командна робота, ідеї, результат: як організувати продуктивні учнівські проєкти на уроках технологій у 9 класах НУШ	1	1–29	2–30

3. ЗМІСТ ТИПОВОЇ ПРОГРАМИ

Тема 1. Онлайн-ресурси для реалізації формувального оцінювання
Ключові питання теми: Освоїти платформу Classdojo

Тема 2. Створення якісної презентації та розробка власного шаблону
Ключові питання теми: в отриманні практичних знань та умінь, чіткого зрозумілого алгоритму роботи з сучасними онлайн інструментами для створення презентацій та сервісами Google

Тема 3. Мнемотехніка - технологія ефективного запам’ятовування інформації
Ключові питання теми: Коли дитина зазубрює вірш - вона зовсім не розвиває свою пам’ять. Зазубрювання не сприяє розвитку. Навчальне заняття створене для того, щоб показати вчителям, як можна зробити процес запам’ятовування інформації цікавим, веселим та ефективним, створюючи для цього умови для розвитку пам’яті, мислення, уваги та уяви.

Тема 4. Практика з Zoom/Skype GoogleClass
Ключові питання теми: Сучасний світ, переформатований малоочікуваними та непередбаченими соціальними обставинами поставив перед освітянами нові виклики, завдання та цілі. Відтак пошук новітніх методик, методів, прийомів, засобів і каналів передачі інформації перетворився з клішованих словосполучень навчальних програм, авторефератів і звітів на реальне вправування педагогів і учнів. Сьогоднішнє спілкування у прямому етері проллє світло на основні

характеристики, особливості, окремі недоліки та переваги включно - ігровий компонент. що невимушено й органічно стає частиною заняття цих платформ, необхідність їх комбінування для досягнення максимально ефективних результатів.

Тема 5. Інтерактивні сервіси миттєвого опитування: анкетування, тести, квести

Ключові питання теми: Сучасна школа потребує нових підходів до навчання і викладання; зокрема, оволодіння онлайн-інструментами миттєвих опитувань допоможе вчителю ефективно і якісно вирішувати поставлені завдання на уроці

Тема 6. Онлайн інструменти Canva, Prezi, LearningApps, Kahoot, Mural, Padlet, Quizizz, Gamilab для організації дистанційного навчання.

Ключові питання теми: Організація якісного навчання з використанням цифрових технологій, комунікація з учнями на відстані, створення мотивуації до навчання, допомога батькам. Адаптація до сучасних реалій, які спонукають до пошуку нових форм надання освіти з метою поліпшення її якості та доступу до неї, зокрема, в умовах соціального дистанціювання під час пандемії.

Тема 7. Padlet та його застосування у дистанційному навчанні

Ключові питання теми: Дистанційка. Страшно? Та ні, абсолютно ні, якщо володієш потрібними інструментами

Тема 8. Навички ефективного конспектування. Робочий зошит.

Ключові питання теми: Риси, типи, види, способи, правила і техніки конспектування. Оформлення конспектів. Скрайбінг. Правила візуалізації. Спільне конспектування

Тема 9. Нейробіка та практики ефективного запам'ятовування.

Ключові питання теми: Нейробіка: ТОП-10 вправ айсбрекери та енерджайзери для різних вікових груп учнів. Пам'ять: гальма і драйвери. Види пам'яті. Методи запам'ятовування теорії, імен, дат, облич постатей. ТОП-10 вправ для синхронізації півкуль мозку. Шляхи підвищення рівня концентрації та працездатності. Лайфхаки нейрохакінгу для швидкого запам'ятовування

Тема 10. Цифрові інструменти Google для освіти

Ключові питання теми: Дистанційне навчання вимагає широко використання інтернет засобів. Найкращий приклад з великим ступенем інтеграції являють собою гугл-інструменти

Тема 11. Диференційований підхід у навчанні. Вибір дидактичного матеріалу.

Ключові питання теми: Створення дидактичного матеріалу в програмах learningapps та liveworksheets

Тема 12. Хмарні технології в освіті: анкетування, тести та квести

Ключові питання теми: Вміння проектувати й організовувати сучасне освітнє середовище для навчання, ефективно реалізовувати стратегію і тактику вивчення шкільних предметів із застосовуваанням сучасних методів освітні технології, у тому числі й інформаційні, для забезпечення високої якості навчально-виховного процесу. Вміння створювати анкетування, тести, квести з використанням сучасних онлайн сервісів

Тема 13. Інтернет-ресурси для проведення уроку: Canva, Word Art.

Ключові питання теми: Сучасному вчителю складно зорієнтуватися у

різноманітті інтернет-ресурсів, які стали б у нагоді для проведення уроку. Програма ознайомить із типами завдань, які можна створити на цих ресурсах. Продемонструє алгоритм роботи із ресурсами. Покаже переваги Canva та Word Art. Отриманий досвід дозволить учасникам правильно підібрати ці інструменти згідно до мети, завдань, очікуваних результаті вуроку.

Тема 14. Інструменти для сторітелінгу. Навчання спеціальним програмам для сторітелінгу: Easy Sketch Pro та Sparkol VideoScribe

Ключові питання теми: Нова школа потребує нових умінь і я намагаюсь їх освоїти і плодилитись ними

Тема 15. Google forms: анкетування та створення тестів .

Ключові питання теми: Ознайомлення із Google forms, їх практичне застосування.

Тема 16. Перевернуте навчання з Edpuzzle.

Ключові питання теми: Педагогам необхідно оперативно реагувати на сучасні виклики освіти, освоюючи нові методики та цифрові інструменти для навчання. Теоретичний матеріал в матетматиці найчастіше за все достатньо об'ємний, на його викладку вчителоь витрачає багато часу. І зовсім обмаль часу залишається на розв'язування вправ і задач. На платформі Edpuzzle теорію вчитель задає опанувати вдома, а на уроках з'являється можливість більше розв'язати практичних завдань, розширити методологію пошуку вірних рішень, аналізу досліджень. обгрунтуання логічних кроків розв'язання. В ході тренінгу педагоги навчаться створювати та опрацьовувати матеріали для домашнього завдання за допомогою ресурсу Edpuzzle, оцінювати роботу унів, тримати зворотній зв'язок із ними. Під час тренінгу наживо створимо клас, задамо та опрацюємо домашнє завдання, перевіримо його виконання та налаштуємо зворотній зв'язок із учнями.

Тема 17. Можливості LearningApps і принцип роботи

Ключові питання теми: LearningApps - повністю безкоштовний онлайн-сервіс з Німеччини, що дозволяє створювати інтерактивні вправи для перевірки знань. Нехай вас не лякає країна походження - сервіс русифікований, і за рідкісним винятком , знання іноземної мови не знадобиться.

Тема 18. Інтерактивні заняття та перевірка знань. Онлайн-тестування.

Ключові питання теми: Kahoot - це онлайн сервіс для створення інтерактивних завдань. Дозволяє створювати тести, опитування, вікторини. Платформу можна використовувати під час роботи з будь-якими віковими категоріями. Добре підійде як для молодшої школи, так і для дорослих людей.

Тема 19. Інтерактивні інструменти на уроках. Створення цікавих презентацій.

Ключові питання теми: Під час пандемії сучасна освіта зіткнулась із проблемою організації якісного дистанційного навчання, проблемою освітян був вибір інструментів та додатків для організації дистанційного та змішаного навчання. Інструменти Microsoft допомагають організувати якісне змішане навчання

Тема 20. Інструментарії викладання предмету за допомогою платформи Classtime.

Ключові питання теми: Classtime – зручний освітній інструмент, за допомогою якого можна організовувати опитування учнів онлайн у реальному часі та створювати тести для домашньої та самостійної

тренувальної роботи над темою. Існує ряд способів додати питання до тесту: знайти через Публічну бібліотеку або бібліотеку ЗНО, отримати питання за посиланням від колеги, створити власні питання. Платформа дозволяє створювати власні питання різних типів: з однією правильною відповіддю, з кількома правильними відповідями, правда/неправда, текст, на встановлення відповідності та інші. Для створення питань з точних наук платформа Classtime дозволяє додавати формули за допомогою мови розмітки Latex. А для наочності навчання до питань можна додавати зображення та відео з YouTube.

Тема 21. Проблеми виправлення учнівських помилок. Нові підходи

Ключові питання теми: Виправлення помилок є досить болючим процесом для учня. Багато хто з учнів засмучується через велку кількість виправлень у своїх роботах та відповідях, набуває комплексів, які заважають йому під час написання нступних робіт або під час усних висптупів. Це погано впиває на розвиток креативності та впевненості. Необхідно прищепити учню інше сприйняття помилки, акцентувати на тому, що помилка - це можливість розвиватися, ставати розумнішим, збагнути те, чого раніше ти не розумів.

Тема 22. Інструменти викладання 2025-2026. Зворотний дизайн.

Ключові питання теми: Що таке ефективне навчання? За яких умов воно можливе? Які фактори впливають на ефективність освітнього процесу? Як розвивати навички майбутнього? Що таке зворотний дизайн? На ці та інші питання шукатимемо відповіді разом

Тема 23. Методики розвитку пам’яті в учнів на уроках.

Ключові питання теми: Шкільна програма не передбачає навчання мистецтву запам’ятовування, хоча пропонує багато матеріалу для запам’ятовування. Методики заам’ятовування давно розроблені людством, варто було б додавати їх у шкільну програму, щоб полегшувати процес запам’ятовування для дітей.

Тема 24. Використання онлайн дошок для спільної роботи на уроці. Приклади завдань.

Ключові питання теми: Приклади спільних дошок для роботи Padlet, Jamboard, Trello, Miro Ідеї використання спільних дошок в освітньому процесі

Тема 25. Microsoft Word та Excel. Засоби для ефективного контролю знань та співпраці в освітньому середовищі.

Ключові питання теми: Інтернет-технології сьогодні є системоутворюючим фактором розвитку інформаційного простору навчального закладу. Загальновідомо, що Інтернет – активний агент соціалізації особистості підлітків. Разом з тим, в процесі віддаленого навчання під час карантину, виокремилась категорія дітей, які не сприйняли позитивно навчання та спілкування з педагогами в онлайн середовищі. Таким чином, сучасна психолого-педагогічна служба отримала нове завдання – розробку превентивних заходів щодо ефективної Інтернет-комунікації для забезпечення якості освіти. Ми наводимо приклад практичного використання хмарного середовища шкільним психологом. Наші поради стануть в нагоді й тим педагогам, які ще не відчувають себе комфортно в онлайн просторі.

Тема 26. Зростання цікавості учнів до навчання через застосування ігрових методик на уроках.

Ключові питання теми: Однією з навичок майбутнього є комунікація, ми постійно працюємо над тим, щоб якісно розвивати цю компетентність у наших учнів. Особливо, на уроках іноземних мов. Адже теоретичні знання є важливими, проте значно важливішим є практичний аспект.

Сучасні діти ефективно навчаються, коли вони занурені, коли їм цікаво. Помічними у цьому процесі є ігрові методики, з якими ми ознайомимося під час виступу

Тема 27. Онлайн сервіси та додатки для дистанційного навчання.

Ключові питання теми: 1. Інструменти для різних типів уроків 2. Цифрові способи перевірки читацьких навичок. 3. Онлайн тестування,як засіб зворотнього зв'язку.

Тема 28. Ігрові засоби ІКТ під час практичних занять. Нестандартні уроки.

Ключові питання теми: Гра – це складне, багатогранне явище, яке неможливо однозначно трактувати. Навчальна гра може тривати від кількох хвилин до цілого уроку й може використовуватися на різних етапах, а також у позакласній роботі. Будь-яка гра включає три основні етапи: • - підготовчий формулюється мета гри, відбирається навчальний зміст, розробляється сценарій, готується обладнання, розподіляються ролі, проводиться інструктування тощо; • - безпосереднє проведення гри; • - узагальнення, аналіз результатів.

Тема 29. Реалізація формувального оцінювання через онлайн-інструменти.

Ключові питання теми: Освоїти платформу Classdojo

Тема 30. Технології. НУШ 5 клас. Підвищення кваліфікації

Ключові питання теми: 1. Короткий аналіз модельних навчальних програм з технологій для НУШ 2. Навчально-методичні матеріали до МНП із технологій 3. Нові можливості для учителя/учительки технологій в НУШ

Тема 31. Сучасні та ефективні методики навчання. Практичні поради вчителям трудового навчання та технологій у 5 класі НУШ.

Ключові питання теми: Сучасна ситуація в освіті дуже швидко змінюється. Перехід на віддалене навчання навесні 2020 року став переломним моментом для багатьох з нас, змусив шукати ефективні методи та інструменти для організації освітнього процесу. Виступ побудовано таким чином, щоб проілюструвати як і за допомогою яких інструментів організувати уроки трудового навчання і технологій на дистанційному навчанні

Тема 32. Дистанційне навчання. Додатки для планування, контролю та проведення уроків.

Ключові питання теми: Структура платформ для дистанційного навчання, спосіб їх використання, відстеження результатів учнів.

Тема 33. Формування Національно-патріотичних компетентностей на уроках трудового навчання в НУШ через впровадження інноваційних методів проєктної діяльності.

Ключові питання теми: Національно- патріотичне виховання через призму формувального оцінювання в 5 класі НУШ на осносі проектного методу навчання в сучасному освітньому середовиші для здобувачів освіти.

Тема 34. Робота з сучасними онлайн інструментами. Mentimeter для навчання та інтерактиву.

Ключові питання теми: в отриманні практичних знань та умінь, чіткого зрозумілого алгоритму роботи з сучасними онлайн інструментами для групової роботи та інтерактиву

Тема 35. Технологічне забезпечення освітнього напрямку STEM: досвід впровадження та використання.

Ключові питання теми: Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки передбачає посилення природничо-наукової підготовки майбутніх фахівців разом із набуттям ними ІТ-навичок, що окреслено планом заходів щодо реалізації Концепції розвитку природничо-математичної освіти STEM-освіти до 2027 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України. Аналізуються концепції впровадженні STEM-навчання в закладах загальної середньої освіти на основі сучасних технологічних засобів.

Тема 36. Розширення знань учнів за допомогою візуальної інформації.

Ключові питання теми: 1. Як створити ментальну карту за допомогою застосунків: онлайн і офлайн 2. Якісний візуальний контент для вчителя 3. Гайд: що? навіщо? як? на прикладі історії або громадянської освіти

Тема 37. Залучення учнів через візуалізацію: інноваційні методи навчання.

Ключові питання теми: 1. Як створити ментальну карту за допомогою застосунків: онлайн і офлайн 2. Якісний візуальний контент для вчителя 3. Гайд: що? навіщо? як? на прикладі історії або громадянської освіти

Тема 38. Оволодіння пам’яттю: вивчення процесів пам’яті та методів покращення запам’ятовування.

Ключові питання теми: Під час тренінгу педагоги матимуть змогу ознайомитися з процесами пам’яті та навчитися методам ефективного запам’ятовування

Тема 39. Розширення можливостей викладачів: використання додатків Google для безперебійного освітнього процесу.

Ключові питання теми: Під час пандемії та війни сучасна освіта зіткнулась із проблемою організації дистанційного та змішаного навчання, організацією синхронного та асинхронного дистанційного навчання, проблемою освітян були вибір платформи та недостатня обізнаність з їх використання. Про переваги та плюси платформ для дистанційного навчання

Тема 40. Інтерактивний робочий аркуш як засіб продуктивного уроку трудового навчання.

Ключові питання теми: Змішане навчання — підхід, що дає змогу поєднати шкільні заняття та онлайн-освіту. За допомогою цієї системи вчителі можуть персоналізувати освітню траєкторію кожного учня, а школярі формують розклад самостійно та обирають зручний темп опрацювання матеріалу. У змішаному навчанні не обійтись без активного залучення технологій. Використання онлайн-сервісів дає переваги: можливість багаторазового використання, вільне використання різних джерел інформації, публікація на власній сторінці, можливість організації групової роботи та роботи у парах, а також підвищення мотивації учнів. Знайомимо вас з унікальними цифровими інструментами для створення інтерактивних аркушів Wizer.me. та LiveWorksheets, що дають змогу раціонально використовувати час та оптимізувати навчальний процес як у змішаному, так і в дистанційному форматах.

Тема 41. Інтерактивний робочий аркуш як засіб продуктивного уроку трудового навчання. 6 клас НУШ

Ключові питання теми: Змішане навчання — підхід, що дає змогу поєднати шкільні заняття та онлайн-освіту. За допомогою цієї системи вчителі можуть персоналізувати освітню траєкторію кожного учня, а школярі формують розклад самостійно та обирають зручний темп

опрацювання матеріалу. У змішаному навчанні не обійтись без активного залучення технологій. Використання онлайн-сервісів дає переваги: можливість багаторазового використання, вільне використання різних джерел інформації, публікація на власній сторінці, можливість організації групової роботи та роботи у парах, а також підвищення мотивації учнів. Знайомимо вас з унікальними цифровими інструментами для створення інтерактивних аркушів Wizer.me. та LiveWorksheets, що дають змогу раціонально використовувати час та оптимізувати навчальний процес як у змішаному, так і в дистанційному форматах.

Тема 42. Формування графічних умінь у проєктно-технологічній діяльності здобувачів освіти.

Ключові питання теми: У даний час ринок вакансій професії потребує інженерних, будівельних та інших виробничих спеціальностей. Тому природним стає розуміння того, що успішність вирішення цих проблем значною мірою залежить від здатності випускників розуміти техніку, знати «її мову». Необхідність вивчення здобувачами освіти креслення зумовлена не тільки його винятковим значенням у сучасному житті, а й тією величезною роллю, яку відіграє графічна діяльність у розвитку мислення та пізнавальної активності дітей, їх творчих здібностей і самостійності, у формуванні спеціальних умінь і навичок. Зміст вебінару побудований так, щоб надати практичний кейс методів та прийомів для формування графічних умінь у здобувачів освіти як під час виконання проєктно-технологічної діяльності на уроках технології,трудового навчання, так і під часу років креслення.

Тема 43. Напрямок проєктування ’Кулінарія’: реалізація інтегрованого підходу. Трудове навчання.

Ключові питання теми: В сучасній педагогічній науці інтегроване навчання трактують як комплексний підхід до освітнього процесу і безпосередньо до уроку чи його частини без поділу на окремі дисципліни. В усьому світі технологія інтегрованого навчання є необхідною умовою для надання якісної освіти. Сьогодні, з огляду на високу результативність інтегративного підходу до освітнього процесу в світі, є нагальна потреба активного застосування інтеграції в наших школах. Технологія проведення інтегрованого уроку може бути різною. Це залежить від цілей, завдань і змісту уроку, способів діяльності, ситуацій, що виникають у процесі його проведення. Навчальний курс створено таким чином, щоб забезпечити сучасне бачення організації інтегрованого уроку трудового навчання/технології за напрямком проєктування «Кулінарія», ознайомимось з універсальними інтерактивними вправами, які допоможуть краще комунікувати з учнями, легко та ненав’язливо навчати, створювати позитивну атмосферу на уроках з технології приготування їжі.

Тема 44. Напрямок проєктування ’Кулінарія’: реалізація інтегрованого підходу. Технології.

Ключові питання теми: В сучасній педагогічній науці інтегроване навчання трактують як комплексний підхід до освітнього процесу і безпосередньо до уроку чи його частини без поділу на окремі дисципліни. В усьому світі технологія інтегрованого навчання є необхідною умовою для надання якісної освіти. Сьогодні, з огляду на високу результативність інтегративного підходу до освітнього процесу в світі, є нагальна потреба активного застосування інтеграції в наших школах. Технологія проведення інтегрованого уроку може бути різною. Це залежить від цілей, завдань і змісту уроку, способів діяльності, ситуацій, що виникають у процесі його проведення. Навчальний курс створено таким чином, щоб забезпечити сучасне бачення організації інтегрованого уроку трудового навчання/технології за напрямком проєктування «Кулінарія», ознайомимось з універсальними інтерактивними вправами, які допоможуть краще комунікувати з учнями, легко та ненав’язливо навчати, створювати позитивну атмосферу на уроках з технології приготування їжі.

Тема 45. Ознайомлення з технологічними процесами виготовлення черпального паперу

Ключові питання теми: На сучасному етапі дедалі більше відчувається потреба в отриманні практичних знань та умінь, що дають змогу розширювати світогляд, виявляти творчість та ініціативу, а також брати на себе відповідальність за ухвалення креативних рішень. Тому необхідно сприяти учням не лише у в засвоєнні змісту предмета, а й у практичній підготовці до життя у суспільстві, ставати успішним та усвідомлювати і бачити себе у виборі майбутньої професії

Тема 46. Розширення кругозору учнів через практичне освоєння традиційних технологій виготовлення паперу

Ключові питання теми: На сучасному етапі дедалі більше відчувається потреба в отриманні практичних знань та умінь, що дають змогу розширювати світогляд, виявляти творчість та ініціативу, а також брати на себе відповідальність за ухвалення креативних рішень. Тому необхідно сприяти учням не лише у в засвоєнні змісту предмета, а й у практичній підготовці до життя у суспільстві, ставати успішним та усвідомлювати і бачити себе у виборі майбутньої професії

Тема 47. Еко-тренди в НУШ: апсайклінг як інструмент розвитку креативності та екологічної свідомості

Ключові питання теми: Сучасний урок технологій - це вже давно не про ’зробити поробку за зразком’. Це про виховання свідомого творця, який бачить ресурс там, де інші бачать сміття. В умовах обмеженого фінансування та дистанційного навчання вчителю важливо мати в арсеналі доступні, бюджетні, але водночас сучасні ідеї. Апсайклінг творча переробка дозволяє реалізувати наскрізну змістову лінію НУШ ’Екологічна безпека та сталий розвиток’ не на словах, а через створення стильних дизайнерських речей. Як перетворити старі джинси на трендовий аксесуар, а картонну коробку -на інженерний проєкт? Про це і поговоримо під час вебінару!

Тема 48. Еко-урок технологій 5–9 класів: креативність, дизайн і сталий розвиток без зайвих витрат.

Ключові питання теми: Сучасний урок технологій - це вже давно не про ’зробити поробку за зразком’. Це про виховання свідомого творця, який бачить ресурс там, де інші бачать сміття. В умовах обмеженого фінансування та дистанційного навчання вчителю важливо мати в арсеналі доступні, бюджетні, але водночас сучасні ідеї. Апсайклінг творча переробка дозволяє реалізувати наскрізну змістову лінію НУШ ’Екологічна безпека та сталий розвиток’ не на словах, а через створення стильних дизайнерських речей. Як перетворити старі джинси на трендовий аксесуар, а картонну коробку -на інженерний проєкт? Про це і поговоримо під час вебінару!

Тема 49. Проєктне навчання в 9 класі: соціальне підприємництво на уроках технологій

Ключові питання теми: Проєктне навчання в контексті НУШ. Сутність і принципи проєктного підходу. Роль учителя як фасилітатора. Місце проєктної діяльності в курсі технологій 9 клас Соціальне підприємництво: базові поняття. Що таке соціальне підприємництво. Відмінність від традиційного бізнесу. Приклади шкільних соціальних ініціатив Інтеграція соціального підприємництва в уроки технологій. Виявлення проблем громади/школи. Генерація ідей і вибір проєкту. Планування діяльності мета, ресурси, етапи. Реалізація та презентація результатів Методика організації учнівських проєктів. Робота в командах, розподіл ролей. Використання інструментів мозковий штурм, дизайн-мислення, канва проєкту. Супровід і підтримка учнів Оцінювання та рефлексія. Формувальне оцінювання в проєктній діяльності. Критерії оцінювання процес і результат. Самооцінювання та взаємооцінювання учнів

Тема 50. Командна робота, ідеї, результат: як організувати продуктивні учнівські проєкти на уроках технологій у 9 класах НУШ

Ключові питання теми: Проєктне навчання в контексті НУШ. Сутність і принципи проєктного підходу. Роль учителя як фасилітатора. Місце проєктної діяльності в курсі технологій 9 клас Соціальне підприємництво: базові поняття. Що таке соціальне підприємництво. Відмінність від традиційного бізнесу. Приклади шкільних соціальних ініціатив Інтеграція соціального підприємництва в уроки технологій. Виявлення проблем громади/школи. Генерація ідей і вибір проєкту. Планування діяльності мета, ресурси, етапи. Реалізація та презентація результатів Методика організації учнівських проєктів. Робота в командах, розподіл ролей. Використання інструментів мозковий штурм, дизайн-мислення, канва проєкту. Супровід і підтримка учнів Оцінювання та рефлексія. Формувальне оцінювання в проєктній діяльності. Критерії оцінювання процес і результат. Самооцінювання та взаємооцінювання учнів

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи:

1. Закон України Про вищу освіту
2. Закон України Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій
3. Закон України Про дошкільну освіту
4. Закон України Про загальну середню освіту
5. Закон України Про інноваційну діяльність
6. Закон України Про наукову і науково-технічну діяльність
7. Закон України Про наукову і науково-технічну експертизу
8. Закон України Про освіту
9. Закон України Про позашкільну освіту
10. Закон України Про професійно-технічну освіту
11. Концепція розвитку післядипломної освіти в Україні
12. Національна доктрина розвитку освіти
13. Положення про державний вищий навчальний заклад
14. Положення про дистанційне навчання
15. Положення про інститути післядипломної педагогічної освіти
16. Положення про організацію навчального процесу
17. Постанова кабінету міністрів України від 28.03.2002 № 379 Про затвердження Державної програми "Вчитель"

Основна література:

1. Академічна доброчесність у середній школі: методичні рекомендації. URL: https://tinyurl.com/chesnist
2. Бзовська Л., Ковнацька Р. Навчаємося через гру. Добірка ігрових вправ для учнів І-ІІІ класів. Львів : ЛМГО «Центр освітньої політики», 2020. 304 с.
3. Бівол О. С. Проблемно-пошукові методи навчання на уроках у початкових класах як засіб активізації пізнавальної діяльності учнів. Таврійський вісник освіти. 2012. № 3 (39). С. 103-107.
4. Бізнес-планування: навч. посіб. / Т.Г.Васильців, Я.Д.Кочмарик, В.І.Блонська, Р.Л.Лупак. Київ: Знання, 2013. 207 с.
5. Бобровський М.В., Горбачов С.І., Заплотинська О.О. Абетка для директора. Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти. Київ : Державна служба якості освіти, 2019. 240 с. URL: https://bit.ly/3WgK1Ou

6. Бобровський М.В., Горбачов С.І., Заплотинська О.О., Ліннік О. О. Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти. 2-ге видання, перероб. і доп. Київ, Державна служба якості освіти, 2021. 350 с.
7. Богомольний Б.Р., Кононенко В.В. Медицина екстремальних ситуацій: навч. посіб. Одеса: Одеський держ. мед. ун-т, 2001. 412 с. URL: https://bit.ly/3BypwoI
8. Бріер Д., Скотт К. Основи травмофокусованої психотерапії. Львів : Свічадо, 2015. 448 с.
9. Бурдун В.М. Стратегічне планування. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад.: Ю. П.Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. Київ : НАДУ, 2010. 820 с.
10. Від керівника до лідера: практичні поради для директорів шкіл та керівників відділів освіти / А.Уварова. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/521/12.2019.pdf
11. Все для школи: графіка, оформлення, дизайн. URL: http://all-for-schools.blogspot.com
12. Головань М.С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. Вища освіта України. № 3. 2008. С. 23-30.
13. Державний стандарт базової загальної освіти : постанова КМУ від 30.09.2020 № 898. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text
14. Джежелей О., Коваленко О. Вчуся читати. Навч-розвив. пос. для дітей Частина 1. Харків: Ранок, 2001. 144 с.
15. Дії населення в умовах надзвичайних, несприятливих побутових та нестандартних ситуацій: практичний посібник / М.А. Скидан, О.М. Євдін, В.М. Могильниченко, О.В. Горіцький, О.П. Жихарєв, О.М. Крикун; За заг. редакцією к.м.н. М.А. Скидана. Київ: Атіка-Н, 2007. 92 с.
16. Календар морально-патріотичних цінностей сучасного школяра: науково-методичний посібник / Н.М. Степанова, В.С. Кудін. Черкаси : видавець Чабаненко Ю.А., 2020. 152 с.
17. Калініна Л. М. Реформування освіти в Чеській республіці. Вересень. 2013. № 1-2 (62-63). С. 10-24.
18. Керівництво МПК з психічного здоров'я та психосоціальної підтримки в умовах надзвичайної ситуації. Київ : Унів. вид-во Пульсари, 2017. 216 с.
19. Клепко С.В. Формування лідерської компетентності у школі. Полтава, 2012. С. 86-97.
20. Кобинець Я. Підходи Нової української школи, або Шлях до дитячого серця. URL: https://bit.ly/3Fjy05x
21. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 р. № 5403-VI. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, №34-35, ст. 458. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text
22. Коноваленко Ю. Тьютори, Едвайсери, Коучі, Фасилітатори, Ментори, Наставники − розбираємось хто це. 2017. URL: https://bit.ly/3UjIRjX
23. Конституція України. Основний закон. Київ, 1996. URL: https://bit.ly/3WI5vu3
24. Концепція «Нова українська школа. (2016, 27 жовтня). URL: https://bit.ly/3FfTyQo
25. Копильчук В. Інтегровані уроки як засіб підвищення якості знань учнів. URL: http://itcm.comp-sc.if.ua/2018/kopylchyk.pdf.
26. Костюк А. В. (2014). Емоційний інтелект та шляхи його розвитку. Науковий вісник Херсонського державного університету, 2014. № 2. С. 85-89.
27. Машовець М.А., Науменко М.С. Особливості емоційно-ціннісного спілкування в сучасній українській сім'ї. Молодий вчений. 2018. № 8.1 (60.1). С. 80 – 84.
28. Мойсеюк Неля. Педагогіка. URL: https://bit.ly/3z9M8cc
29. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа : теорія і

практика формувального оцінювання у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти». / О.Фідкевич, Н.Бакуліна. Київ : Генеза, 2019. 64 с.
30. Навчання, досвід, наставництво. Інформаційний бюлетень За медичні права. Квітень 2011. № 4. С. 2-3. URL: http://lviv.medprof.org.ua/uploads/media/2-3.pdf
31. Нова українська школа - школа майбутнього: збірник інформаційних та дидактичних матеріалів / авт.-уклад. Л.Добровольська, В.Андросова. Черкаси : видавець Чабаненко Ю.А., 2018. 182 с.
32. Нова українська школа : розвиток читацької компетентності в учнів початкової школи в системі інтегрованого навчання : навчально-методичний посібник / І. Старагіна, В.Терещенко, А.Панченко. Харків : Соняшник, 2020. 176 с.
33. Нова Українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. URL: https://bit.ly/3cp4kEx (дата звернення 14.05.2020).
34. Новак В. О. Організаційна поведінка: підручник / В. О. Новак, Т.Л.Мостенська, О. В.Ільєнко. Київ: Кондор, 2013. 498 с.
35. Онопрієнко О.В. Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів: сутність і методика здійснення. Український педагогічний журнал. 2016. № 4. С.36-42.
36. Основи безпеки життєдіяльності в умовах бойових дій : методичні рекомендації для позашкілля / М-во освіти і науки України. Київ, 2022. URL : https://bit.ly/3VVlO0D
37. Ощепко Т.В. Професійна компетентність керівника загальноосвітнього навчального закладу. URL: https://bit.ly/3vbYTQA
38. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 липня 2020 р. № 672 «Деякі питання професійного розвитку педагогічних працівників». URL: https://zakon.rada.gov.Ua/rada/show/672-2020-%D0%BF#Text
39. Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України та визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 № 641 : наказ МОН від 06.06.2022 № 527 (із змінами, внесеними згідно з наказом МОН від 23.06.2022 №586). URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0527729-22#Text
40. Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України та визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 № 641 : наказ МОН України від 06.06.2022 № 527 (із змінами, внесеними згідно з наказом МОН України від 23.06.2022 №586). URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0527729-22#Text
41. Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту : Постанова КМУ від 09.01.2014 №11. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/11-2014-%D0%BF#Text
42. Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації керівників закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти : наказ МОН від 12.10.2022 № 905. URL: https://bit.ly/3vgA4Fe
43. Програма PISA (програма міжнародного оцінювання учнів). Вісник. Тестування і моніторинг в освіті. 2011. № 11–12. С. 39–68. URL: http://surl.li/edklu
44. Регулююча дія ціннісних орієнтацій у житті дитини: моногр. [Т.О. Піроженко, І.І. Карабаєва, О.Ю. Хартман, Л.І. Соловйова, О.І. Федорчук, Л.Д. Токарєва]; за ред. Т.О. Піроженко. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2020. 222 с. URL : https://lib.iitta.gov.ua/ 722164/.
45. Рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти : наказ МОНУ від 01.04.2022 №289. URL: http://surl.li/coorq
46. Розвиваємо громадянські компетентності : другий клас / під заг. ред. Н.Бібік, Н.Софій. Київ, 2019. URL: http://www.ussf.kiev.ua/images/project-50/2class_5-Vartist_4.pdf
47. Романовський О.Г., Михайличенко В.Є., Грень Л.М. Педагогіка лідерства: монографія. Харків: НТУ «ХПІ», 2018. 450 с.

48. С. 9-14.
49. Семиліт М. В. Проектування майбутнього особистості. Черкаси, ЧОІПОПП, 2001. 88 с.
50. Скиба М. Цінності в школі – від глухої оборони до навігації в незвіданому. Нова українська школа.URL: https://bit.ly/3UrXXnA
51. Скидан М.А., Євдін О.М. , Могильниченко В.М., Горіцький О.В., Жихарєв О.П., Крикун О.М. Дії населення в умовах надзвичайних, несприятливих побутових та нестандартних ситуацій: практичний посібник / за заг. редак. М.А. Скидана. Київ: Атіка-Н, 2007. 92 с.
52. Сухомлинський В.О. Сто порад учителеві. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: в 5 тт. Київ: «Рад. школа», 1976. Т. 2. С. 600–601.
53. Тимошко Г. М. Особливості розвитку організаційної культури керівника в системі управління загальноосвітнім навчальним закладом. Вісник післядипломної освіти : зб. наук. пр. / ред. кол.: О. Л. Ануфрієва та ін. Київ, 2005. Вип. 3 (16). 2011. 588 с.
54. Типова освітня програма для учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти, розробленої під керівництвом Р.Б.Шияна : наказ МОН України від 12.08.2022 № 743) URL: https://cutt.ly/p0l8HA1
55. Траутманн, Франц. Керівництво по інтервізії. Інститут Трімбос (Інститут психічного здоров'я і залежностей Голландії). Управління ООН по наркотикам і злочинності. Проектне Бюро в Балтійських країнах, 2010. 18 с.
56. Фідкевич О., Богданець-Білоскаленко Н. Нова українська школа : теорія і практика формувального оцінювання у 3-4 класах закладів загальної середньої освіти : навчально-методичний посібник. Київ : Генеза, 2020. 96 с.
57. Фінансова грамотність. Фінанси. Що? Чому? Як?: навчальний посібник / авт.кол. Київ, 2019. 272 с.
58. Хоружа Л. Л. Етичний розвиток педагога : навчальний посібник / Л. Л. Хоружа. - К. : «Академвидав», 2012. - 208 с.
59. Чепіль М. М., Дудник Н. З. Педагогічні технології. Навч. посіб. Київ : Академвидання, 2012. 224 с.
60. Чмут Т. К., Чайка Т. Л. Етика ділового спілкування : навчальний посібник. Чернігів : Вид-во Знання, 2007. 204 с.
61. Ehsan Taebi. Reflection in a Spontaneous World. URL: http://surl.li/eakxc
62. European Diploma in Psychology: Draft Proposal prepared for consultation from the EuroPsy2 Project Group. Version 2.7 revised. October 2003. URL: http://www.europsy.eu.com

Додаткова література:

1. Біла книга. Діяльнісний підхід у школі./ Р. Паркер, Б.С. Томсен.The LEGO Foundation, 2019. 75 с. URL: https://cutt.ly/H1FE8Wy
2. Брюховецький В.С. Ліна Костенко: Нарис творчості. К.: Дніпро, 1990. 262 с.
3. Кальчева О.Ю., Місяк О.К. Методичний посібник до програми «Управління гнівом». Київ, 2015. 60 с.
4. Клокар Н. І. Освітній кластер як альтернативна модель професійного розвитку керівників закладів освіти. Вісник післядипломної освіти. Серія: Педагогічні науки. 2018. Вип. 6 (35). С. 94-109.
5. Коберник О. М. Проєктивна педагогіка і національна школа. Шлях освіти. 2006. № 7. С. 7-9.
6. Коваль А.П., Культура ділового мовлення: писемне та усне ділове спілкування. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ, 1997. с. 193-280.
7. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 р. URL: https://bit.ly/3cp4kEx
8. Лаппо В. В. Основи педагогічних досліджень : навч.-метод. посіб. Івано-Франківськ : НАІР, 2016. 284 с. URL: http://194.44.152.155/elib/local/2250.pdf

9. Менеджмент освітньої організації. Харків : ТОВ «Щедра садиба», 2017. 126 с.
10. Нова українська школа : методика навчання інтегрованого курсу «Українська мова» у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного навчання : навчально-методичний посібник / М. Вашуленко. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2019. 192 с.
11. Нова українська школа : український правопису системі формування орфографічної компетентності в учнів початкової школи із застосуванням правил українського правопису : навчально-методичний посібник. / Н. Воскресенська, М.Коновалова, І. Літвінова, О.Якименко. Харків : Вид-во «Ранок», 2021. 160 с.
12. Онопрієнко О. Нова українська школа : інноваційна система оцінювання результатів навчання учнів початкової школи : навчально-методичний посібник. Харків : Вид-во «Ранок», 2021. 208 с.
13. Освітнє лідерство : від теорії до практики : монографія / За наук. рсд. В. Р. Міляєвої ; Київський університет імені Бориса Грінченка [Електронне видання]. - Київ ; Кривий Ріг : вид. Р. А. Козлова, 2021. -296 с.
14. Пішун С.Г. Позитивний ресурс власного «Я» в координатах професійної діяльності майбутнього педагога. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2019. Вип. 32. С. 367-372.
15. ТОБТО : Абетка неформальної освіти, фасилітації і тренерства // За заг. ред. Наталії Трамбовецької. -Київ, 2017. -53 с.
16. Фісун О.В. Педагогічна фасилітація як багатозначний феномен. Зб. наук. праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди. «Засоби навчальної та науково-дослідної роботи», 2010. Вип. 34, 133-139.
17. Шевчук А. С. Дитячі розваги і свята (у схемах, таблицях, визначеннях, сценаріях) : навч.метод. посібник. Тернопіль : Мандрівець, 2020. 336 с.
18. Яхно Т. Конфліктологія та теорія переговорів. Київ., 2019. 168 с.
19. Яценко Т.О. Формування читацької компетентності учнів як головна проблема шкільного літературного навчання. Наукові записки, 2009. № 1. С. 69-71
20. Rubin, S., & Schechter, N. (1997). Exploring the social construction of bereavement : Perceptions of adjustment and recovery in bereaved men. American Journal of Orthopsychiatry, 67, 279–289.